OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-12

KONU 1923-1950 ARASI TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN

Roman; yaşanmış ya da yaşanması mümkün olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak şekilde anlatıldığı uzun edebî türdür.

Roman türünün ilk örneği, İspanyol yazar Cervantes'in (Servantes) 17. yüzyılın başlarında yayımlanan Don Quijote (Don Kişot) adlı eseridir.

Türk edebiyatına roman Tanzimat'la girmiştir. Türün ilk örnekleri çeviri eserlerdir.

İlk çeviri roman, Yusuf Kâmil Paşa'nın Fransız yazar Fénelon'dan (Fenelon) 1859 yılında çevirdiği Télémaque'tır (Telemak). İlk yerli roman, Şemsettin Sami'nin Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat adlı eseridir. Türk romanı, teknik açıdan Servetifünun Dönemi'nde güçlenmiş; Halit Ziya Uşaklıgil, roman türünün Batılı anlamdaki ilk örneklerini vermiştir. Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi'nde roman türünde başarılı örnekler verilmiştir. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda birçok yazar, roman türünde eserler vermiştir.

1923- 1950 yılları arasında yazılan romanlar Türkiye'nin geçirdiği tarihî ve sosyo-kültürel değişimleri gözler önüne seren bir ayna niteliği taşır. Bu dönem romanlarında öne çıkan konulardan biri Kurtuluş Savaşı'dır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Yaban, Halide Edip Adıvar'ın Ateşten Gömlek ve Vurun Kahpeye, Kemal Tahir'in Yorgun Savaşçı, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Sahnenin Dışındakiler, Tarık Buğra'nın Küçük Ağa adlı romanları aynı konuyu ele alan eserlerdir.

Tanzimat'tan sonraki süreçte Batıdan gelen realizmin etkisi altında uzaktan ve kısmen görülebilmiş olan Anadolu, bir akım oluşturacak şekilde ancak Cumhuriyet döneminde edebiyatın konusu olmuştur. Bu dönemde Anadolu insanı gerçek anlamda ilk kez romanda yerini almıştır.

Romanlarda genel tema Anadolu coğrafyası ve Anadolu insanıdır. Anadolu'ya açılan romanlarda insanların savaşa, yokluğa ve yoksulluğa rağmen sürdürdükleri yaşam mücadelesi realist bir çizgide aktarılmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında daha çok, gözlemci gerçekçiliğe dayalı romanlar yazılmıştır. Bu dönemde sanatçılar romanlarında Cumhuriyet devrimlerini, yeni kurum ve değerleri ele alan romanlar yazmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki sanatçılar topluma eğilmişler ve toplumun sorunlarını dile getirmişlerdir. Yanlış Batılılaşma, batıl inançlar ve hurafeler anlatılmıştır.

Toplumun değişik katmanlarındaki kişiler romanlara konu edilmiştir. Toplumcu gerçekçi anlayış doğrultusunda eser veren yazarlar; romanlarında halkın, yoksul insanların, işçilerin, köylülerin sorunlarını gerçekçi bir tutumla ortaya koymuşlardır.

Bu dönem romanlarda modernist bir anlayışla bireyin iç dünyası ele alınmış ve psikolojik unsurlar kullanılmıştır. Bu anlayış doğrultusunda eser veren yazarlar, romanlarında aydınları ve onların hem iç dünyalarını hem de toplumla kurdukları ilişkileri yeni anlatım tekniklerini de kullanarak yansıtmışlardır.

Üç İstanbul romanı, II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet ve Mütareke dönemleri İstanbul'unda geçen konusuyla yakın dönemimize ait önemli bir bakıştır. Mithat Cemal, Üç İstanbul'da yakından tanıdığını söylediği konakları ve sessiz evleri değişen siyasi şartlar içerisinde, yaşayan karakterleriyle üç ayrı dönemde ele alır. Romanda dönemler üzerinden toplumdaki bozulma anlatılmıştır. Toplumdaki bozulma anlatılırken Adnan'ın yaşamındaki değişimlere yer verilmiştir. Üç İstanbul'da anlatıcı, yazar-anlatıcı dediğimiz 3.tekil kişidir. Bilindiği üzere bu anlatıcı her şeyi bilen, hâkim bakış açısına sahiptir. Gösterme, iç monolog, iç diyalog, bilinç akışı teknikleri kullanılmıştır.

ÜÇ İSTANBUL

Albay Salim Bey, 93 Harbi'nde (1877 Osmanlı-Rus Savaşı) şehit düşmüştür. Albay Salim Bey'in karısı Naciye ve oğlu Adnan, İstanbul'a göçerler. Adnan, eğitim görmesi için Darüşşafakaya yerleştirilir. Darüşşafakayı ve Mekteb-i Hukuku başarıyla bitiren Adnan, bir gazetede edebiyat üzerine yazılar yazmakta ve "Yıkılan Vatan" adında bir roman üzerinde çalışmaktadır.

Aksaray'daki küçük evinde veremden yatan annesiyle yoksul bir hayat süren Adnan, hayatını yazarlık ve öğretmenlikle kazanmaya başlar. Maliye Nâzırı'nın kızı Süheylâ'ya edebiyat, Abdülhamit'in adamı Erkân-ı Harp Müşiri'nin kızı Belkıs'a tarih dersi verir. Belkıs, Miralay Hüsrev adlı biriyle evlidir. Miralay Hüsrev, zengindir. Lüks içinde yaşamaktadır ve karısı Belkıs'ı sevmemektedir.

Ders verdiği Süheylâ, Adnan'a âşık olmuştur. Adnan ise Belkıs'a âşıktır. Adnan, Süheylâ ile Belkıs arasında kalmıştır.

MİTHAT CEMAL KUNTAY

İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini Mekteb-i Osmanîde yaptı. Saint-Joseph (Sen Josef) Lisesinde başladığı lise eğitimini Vefa İdadisinde tamamladı. Hukuk Mektebindeki eğitim hayatının ardından çeşitli işlerde çalıştı ve 1923 yılında atandığı Beyoğlu noterliği görevini hayatının sonuna kadar sürdürdü. II. Meşrutiyet yıllarında yayımladığı şiirleriyle tanındı. Aruz ölçüsüyle yazdığı ve kahramanlık, yurt sevgisi gibi epik-lirik tarzda temalara yer verdiği şiirlerini Türkün Şehnamesinden adlı eserde topladı. Üç İstanbul yazarın roman türündeki tek eseridir. Türkün Şehnamesinden şiir; Mehmet Âkif: Hayatı, Seciyesi, Sanatı, İstiklâl Şairi Mehmet Âkif, İlkler ve Ötekiler, Namık Kemal: Devrinin Olayları ve İnsanları Arasında, Sarıklı İhtilalci Ali Suavi biyografi; Kemal, Yirmi Sekiz Kanun-ı Evvel tiyatro; Nefâis-i Edebiyya antoloji; Edebiyat Defteri, Hitabet ve Münazara Dersleri inceleme türündeki eserleridir.

SORULAR

Soru 1:

1938 yılında yazılan "Üç İstanbul" adlı romanda İstanbul'la ilgili üç ayrı dönemden kesitler sunulmaktadır. Bu dönemlerin ilki II. Abdülhamit Dönemi İstanbul'u, ikincisi II. Meşrutiyet Dönemi İstanbul'u, üçüncüsü ise Mondros Mütarekesi sonrasının İstanbul'udur. Roman kahramanı Adnan, İttihatçıların güvendiği adamlardan olur. Avukatlığa başlayıp büyük davalar alır. Mütareke yıllarında ise bulunduğu konumdan uzaklaşır ve parasız kalır. Romandaki olaylar, içinde yaşanılan dönemin toplumsal olaylarıyla ilişkilendirilerek anlatılmıştır.

Bu parçada sözü edilen eserin yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Mithat Cemal Kuntay
B) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
C) Reşat Nuri Güntekin
D) Halide Edip Adıvar
E) Abdülhak Şinasi Hisar

Cevap: A

Soru 2:

İhtiyarla bir daha göz göze geldiler. Bu sefer onun bakışlarında, hemen diline geçmeye hazırlanan bir soru görünüyordu. Ne cevap verecekti Ferit? Ne söylemeliydi ki o hiçbir şey anlamasın veya her şeyi anlasın. İhtiyar sormadı, belki içinden sormakla kaldı; Ferit de cevap vermeye mecbur olmadı. İçinden cevap vermekle kaldı.

Bir romandan alınan bu parçada edebiyatın aşağıdakilerden hangisiyle olan ilişkisinden söz edilebilir?

A) Mitolojik ögeler
B) Evrensel değerler
C) Psikoloji
D) Din ve tasavvuf
E) Toplumsal değişim

Cevap: C

Soru 3:

- - - -, Türkiye'nin Tanzimat'tan bu yana geçirdiği siyasal, toplumsal evrelerini, birbirini tamamlayan bir roman zinciri içinde tasvir etmiştir: Abdülaziz devrinin hayatı (Hep O Şarkı), II. Abdülhamit'e karşı mücadele için Fransa'ya kaçan Jön Türkler (Bir Sürgün), Tanzimat'tan Birinci Dünya Savaşı'na kadar yetişen üç kuşak arasındaki anlayış ayrılığı (Kiralık Konak).

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki yazarlardan hangisi getirilmelidir?

A) Mithat Cemal Kuntay
B) Ahmet Hamdi Tanpınar
C) Halide Edip Adıvar
D) Reşat Nuri Güntekin
E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Cevap: E